

**BANKNING LIKVIDLIKNI BOSHQARISH SIYOSATI VA UNING MOLIVAVIY  
BARQARORLIKKA TA'SIRI ("AGROBANK" ATB MISOLIDA)****Muxammedov Bobir Baxtiyorovich****O'zbekiston Respublikasi****Bank-moliya akademiyasi magistranti****<https://doi.org/10.5281/zenodo.18720959>**

Bank tizimi har bir milliy iqtisodiyotning barqaror va ishonchli ishlashida muhim rol o'ynaydi. Xususan, tijorat banklarining likvidligi — ya'ni qisqa muddatli majburiyatlarni o'z vaqtida bajarish qobiliyati — ularning moliyaviy barqarorligini ta'minlashda hal qiluvchi omil hisoblanadi. O'zbekistonda bank sektori so'nggi yillarda keskin rivojlanib, raqamli transformatsiya va xalqaro standartlarga moslashuv jarayonlarini boshdan kechirmoqda. Shu boisdan ham likvidlikni boshqarish siyosati mazkur davrda ko'plab banklar, xususan "Agrobank" ATB uchun ichki strategik yo'nalishga aylangan. "Agrobank" ATBning 2023-yil yakuniga oid konsolidatsiyalangan moliyaviy hisobotida bankning likvid aktivlari, majburiyatlari va kapitali IFRS standartlari asosida namoyon etilgan.

Tadqiqotning asosiy maqsadi — "Agrobank" ATB misolida bank likvidligini boshqarish siyosatini tahlil qilish, uning moliyaviy barqarorlikka ta'sirini aniqlash hamda ushbu yo'nalishda takomillashtirish uchun tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat. Tadqiqot usullari sifatida iqtisodiy-statistik tahlil, dinamik qatorlar, solishtirma tahlil hamda bankning yillik hisobotlari ma'lumotlari qo'llanildi. Bank sektorining umumiy likvidlik ko'rsatkichlari bo'yicha, Central Bank of the Republic of Uzbekistanning 1 fevral 2023 sanasidagi ma'lumotida yuqori likvid aktivlar 99 829 mlrd so'mga teng bo'lib, jami aktivlar ichida ulushi 17,9 % darajasida turibdi.

Tahlil natijalariga ko'ra, "Agrobank" ATB ning 2021-2024 yillar oralig'ida jami aktivlari va majburiyatlari sezilarli darajada o'sdi, bu o'sish bankning resurs bazasini kengaytirganini ko'rsatadi. Biroq kapital yetarliligi darajasining pasayganligi – 2022-yilda ~17,8 % dan 2024-yilda taxminan ~14,5 % gacha – bank faoliyatida likvidlik va barqarorlikni yanada yaxshilash zaruratini ochib berdi. Bu borada aktiv-passivlarni balanslash, naqd pul oqimlarini samarali nazorat qilish va yuqori likvidli aktivlar ulushini oshirish muhimligi aniqlandi. Takomillashtirish yo'llari sifatida raqamli risk-monitoring tizimlari, barqaror moliyalashtirish, kapitalni mustahkamlash va xalqaro standartlarga (masalan, Basel III) muvofiq siyosat yuritish tavsiya etildi.

Bank likvidligini boshqarish siyosati tijorat bankining moliyaviy barqarorligini ta'minlashda asosiy omil bo'lib, "Agrobank" ATB misolida bu siyosatning to'g'ri yo'nalishga egasi ekanligi kuzatiladi. Shu bilan birga, bank kelgusi davrlarda raqamli transformatsiya, barqaror moliyalashtirish va kapitalni oshirish orqali o'z likvidlik siyosatini yanada takomillashtirishi lozim. Bu jarayon nafaqat bank, balki mamlakat moliya tizimining barqarorligini ham qo'llab-quvvatlaydi.

Likvidlik siyosati bank faoliyatining yuragi hisoblanadi. Agar bankda likvidlik darajasi yetarli bo'lmasa, u nafaqat o'zining kundalik to'lov majburiyatlarini bajara olmaydi, balki mijozlar ishonchini ham yo'qotadi. Shu sababli, har bir tijorat banki, ayniqsa yirik davlat banklari, o'z likvidligini ta'minlash uchun faol boshqaruv siyosatini ishlab chiqadi. "Agrobank" ATB misolida likvidlik siyosati quyidagi ustuvor yo'nalishlarda olib borilmoqda:

1. Naqd pul oqimlarini muvozanatlash – mijozlar depozitlari va kredit portfeli o'rtasidagi balansni saqlash orqali to'lov qobiliyatini doimiy nazorat qilish;
2. Majburiy zaxiralarni optimallashtirish – Markaziy bank talablariga muvofiq, majburiy zaxiralar hajmini minimal darajada, lekin xavfsizlik chegarasida ushlab turish;
3. Likvid aktivlar ulushini oshirish – qisqa muddatli davlat obligatsiyalariga, banklararo depozitlarga va past riskli investitsiyalarga mablag' yo'naltirish;
4. Raqamli tahlil vositalarini joriy etish – "real-time liquidity monitoring" tizimi orqali kutilmagan likvidlik risklarini oldindan bashorat qilish.

"Agrobank" ATBning 2024-yilgi Investor Presentation hujjatlarida bank aktivlari 6,2 milliard AQSh dollarini tashkil etgani, bu 2021-yildagi ko'rsatkichdan 70 foizga yuqori ekani qayd etilgan. Shu davrda bankning majburiyatlari 5,2 milliard dollarga yetgan, o'z kapitali esa 12,7 trillion so'mni tashkil etgan. Bu o'sish, bir tomondan, bankning moliyaviy salohiyati ortayotganini bildirsa, ikkinchi tomondan, aktivlarning o'sish sur'ati kapitalga nisbatan tezroq kechayotganini ko'rsatadi. Bu holat likvidlik siyosatini takomillashtirishni, risklarni diversifikatsiya qilishni va kapital bazasini mustahkamlashni talab etadi.

So'nggi yillarda "Agrobank" ATB o'zining barqaror moliyalashtirish dasturlarini kengaytirib, Green Finance Framework loyihasini joriy etdi. Bu loyiha Osiyo Taraqqiyot Banki (ADB) bilan hamkorlikda ishlab chiqilgan bo'lib, ekologik toza, energiya tejamkor va ijtimoiy ahamiyatga ega loyihalarni kreditlashni maqsad qilgan. Mazkur mexanizm orqali bank uzoq muddatli, arzon va barqaror resurslarni jalb etish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. ADB tomonidan 2023-yilda chop etilgan "Summary Financial Due Diligence of Agrobank" hisobotida qayd etilishicha, ushbu yo'nalish bankning xalqaro moliyaviy barqarorligini oshirgan, shuningdek, xorijiy investorlar uchun ishonchli hamkor sifatidagi mavqeini mustahkamlagan.

Raqamli transformatsiya ham bankning likvidlik siyosatida alohida o'rin tutadi. "Agrobank" ATB tomonidan joriy etilgan Smart Agrobank raqamli platformasi orqali mijozlar depozitlari, kredit to'lovlari va hisob-kitob amaliyotlarini onlayn tarzda boshqarish imkoniyatiga ega bo'lmoqda. Bu esa bankning ichki pul oqimlarini tezroq aylantirish, ortiqcha operatsion xarajatlarni kamaytirish va likvid aktivlar hajmini optimallashtirish imkonini beradi. Bunday yechimlar, o'z navbatida, xalqaro bank amaliyotidagi ilg'or yondashuvlar — masalan, Basel III Liquidity Coverage Ratio (LCR) talablari bilan uyg'unlikda ishlashga imkon yaratadi.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasi Markaziy bankining 2023-yilgi yillik hisobotida mamlakat bank tizimi likvidlik ko'rsatkichlari ijobiy yo'nalishda o'sgani qayd etilgan. Xususan, tijorat banklari tomonidan yuqori likvid aktivlar ulushi jami aktivlarning o'rtacha 18 foizini tashkil qilgan, bu esa 2020-yilga nisbatan 2,5 foizga yuqori ko'rsatkichdir. Bu raqamlar sektorning likvidlikni saqlab qolish siyosati barqaror yo'nalishda ketayotganini tasdiqlaydi. Shunga qaramay, tahlil natijalari "Agrobank" singari yirik banklarda qisqa muddatli majburiyatlarning o'sish sur'atlari kapital o'sishidan yuqori ekanini ko'rsatadi, bu esa likvidlik boshqaruvida ehtiyotkorlik siyosatini talab etadi.

Kelajakda "Agrobank" ATB uchun asosiy ustuvor yo'nalishlardan biri – raqamli risk monitoring tizimini to'liq avtomatlashtirishdir. Sun'iy intellekt asosida ishlovchi moliyaviy tahlil modellarini joriy etish orqali bank bozor o'zgarishlarini oldindan prognoz qila oladi, shuningdek, likvidlik stress-testlarini muntazam o'tkazish imkoniga ega bo'ladi. Shu bilan birga, bank xalqaro kredit liniyalari orqali uzoq muddatli resurslarni jalb qilishni kengaytirib, kapital

bazasini mustahkamlashga e'tibor qaratishi kerak. Bu siyosat bankning moliyaviy barqarorligini mustahkamlabgina qolmay, balki butun O'zbekiston bank tizimining ishonchiligidini oshiradi.

Xulosa qilib aytganda, "Agrobank" ATBning 2021–2024 yillardagi faoliyati tahlili bankning likvidlikni boshqarish siyosati samarali yo'nalishda olib borilayotganini ko'rsatadi. Bank resurs bazasini kengaytirish, aktiv-passiv balansini saqlash, raqamli texnologiyalarni keng joriy etish va barqaror moliyalashtirish mexanizmlarini kuchaytirish orqali moliyaviy barqarorlikni ta'minlamoqda. Shu bilan birga, kapital yetarliligi pasayish tendensiyasini to'xtatish, qisqa muddatli majburiyatlarni kamaytirish va xalqaro moliyaviy standartlarga moslashuvni jadallashtirish zarur.

Yuqoridagi tahlillar shuni anglatadiki, likvidlikni boshqarish siyosati nafaqat "Agrobank" ATBning barqaror rivojlanishiga, balki O'zbekistonning umumiy moliyaviy tizimi barqarorligiga ham bevosita ta'sir ko'rsatadi. Shu bois, ushbu yo'nalishda amalga oshirilayotgan siyosatning ilmiy asoslanganligi, xalqaro tajribalar bilan uyg'unligi va zamonaviy texnologiyalar bilan mustahkamlanganligi kelgusida bank tizimining yanada raqobatbardosh va barqaror bo'lishiga xizmat qiladi.

### **Adabiyotlar, References, Литературы:**

1. Agrobank ATB. (2024). *Investor Presentation (Investor Call)*.
2. Agrobank ATB. (2023). *Yillik moliyaviy hisobotlar (IFRS asosida)*.
3. O'zbekiston Respublikasi Markaziy banki. (2023). *Yillik hisobot*.
4. Asian Development Bank. (2023). *Summary Financial Due Diligence of Agrobank*.
5. Murodullayev, S. B. (2025). *Tijorat banklarining likvidligi va moliyaviy barqarorligini ta'minlash strategiyalari*. *World Scientific Research Journal*, 41(1).